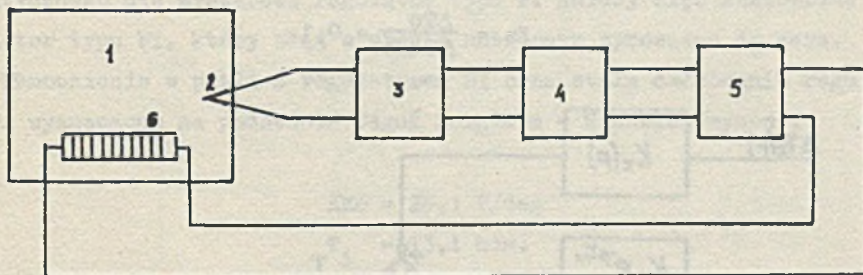

Edward Hrynkiewicz

UKŁAD REGULACJI TEMPERATURY
Z TYRYSTOROWYM URZĄDZENIEM WYKONAWCZYM

Streszczenie. W artykule podano krótki opis i szkic analizy układu regulacji temperatury. Dla układu regulacji, który zastosowano w suszarce laboratoryjnej, podano schematy ideowe i opis działania poszczególnych członów, ze szczególnym uwzględnieniem tyrystorowego urządzenia wykonawczego.

Częstym problemem występującym w grzejnictwie elektrycznym jest problem utrzymywania temperatury w zamkniętym pomieszczeniu na stałym poziomie. Realizuje się to często w układzie, którego schemat przedstawia rys. 1.

Rys. 1

1 - komora, 2 - czujnik temperatury, 3 - przetwornik pomiarowy, 4 - regulator, 5 - urządzenie wykonawcze, 6 - grzejnik

W niniejszej pracy przedstawiono jedno z możliwych rozwiązań tego zagadnienia dla następujących założeń:

a) błąd regulacji w stanie ustalonym $\Delta T_o < 0,2^\circ\text{C}$

- b) temperatura utrzymywana na stałym poziomie nastawiana skokowo co 10°C w zakresie $(30-80)^{\circ}\text{C}$,
 c) obiekt - suszarka laboratoryjna typu SP-U-4 o mocy grzejnika $1,2\text{kW}$.

Własności obiektu zostały wyznaczone metodą rejestracji odpowiedzi temperatury wewnętrznej na skok jednostkowy napięcia wejściowego (zasilającego grzejnik).

Przebieg tej odpowiedzi w zadanym zakresie temperatur można aproksymować następującą zależnością:

$$\frac{\Delta T_o(p)}{\Delta U_{we}(p)} = K_o(p) = \frac{K_o \cdot e^{-pT_m}}{1 + pT},$$

gdzie

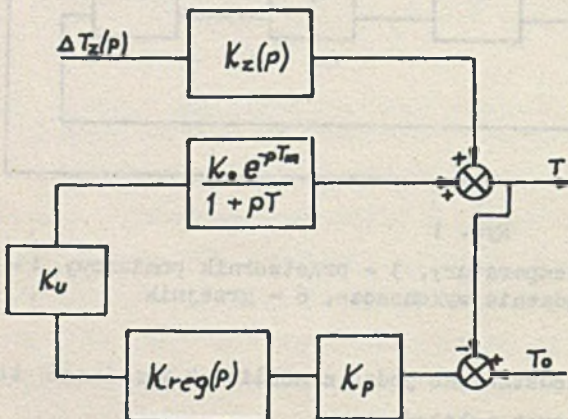
$$K_o = 0,7^{\circ}\text{C}/\text{V};$$

$$T_m = 2,4 \cdot 10^2 \text{s};$$

$$T = 81 \cdot 10^2 \text{s}.$$

Współczynnik określający wpływ temperatury otoczenia na temperaturę w suszarce jest równy

$$K_z = \frac{\Delta T_o}{\Delta T_{amb}} = 0,1.$$

Rys. 2

K_p - wzmacnienie przetwornika pomiarowego,
 K_u - wzmacnienie urządzenia wykonawczego

W oparciu o powyższe zależności można narysować schemat blokowy układu regulacji pokazany na rys. 2.

Błąd statyczny w układzie z regulatorem typu P określa równanie (1)

$$\Delta T_o = \frac{T_o}{1+K K_o} + \frac{K_z \Delta T_z}{1+K K_o}, \quad (1)$$

gdzie

$K = K_{reg} K_p K_w$.

Z równania tego wynika, że aby ΔT_o w stanie ustalonym było mniejsze od $0,2^\circ\text{C}$, $K K_o$ powinno spełniać zależność

$$K K_o \geq \frac{T_o_{\max} + K_z \Delta T_z}{0,2^\circ\text{C}} - 1. \quad (2)$$

Z drugiej strony aby układ był stabilny

$$K_1 K_o < \frac{T}{2} \cdot \frac{T}{T_m}. \quad (3)$$

Okazuje się, że warunki (2) i (3), dla rozpatrywanego przypadku są ze sobą sprzeczne. Wynika stąd wniosek, że dla uzyskania zadanego błędu statycznego nie wystarcza regulator typu P. Należy więc zastosować regulator typu PI, który błąd w stanie ustalonym sprowadza do zera.

Wzmocnienie w pętli z regulatorem PI oraz stała całkowania regulatora wyznaczone na podstawie reguł Zeiglera - Nicholasa wynosi:

$$K K_o = 24,1 \text{ V/deg}$$

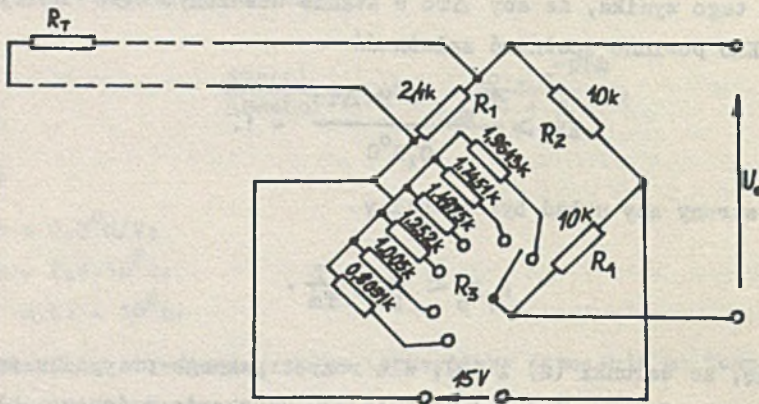
$$T_i = 13,4 \text{ min.}$$

Uzyskane wyniki wykorzystano jako dane wyjściowe do zaprojektowania trzech podzespołów układu regulacji z rys. 1: przetwornika pomiarowego, regulatora i urządzenia wykonawczego.

Niżej zamieszczono krótki opis tych podzespołów wykonanych głównie w oparciu o układy elektroniczne.

1. Przetwornik pomiarowy

Jako przetwornik pomiarowy zastosowany został w układzie niezrówno ważony mostek prądu stałego z termistorowym czujnikiem temperatury. Schemat przedstawia rys. 3.

Rys. 3

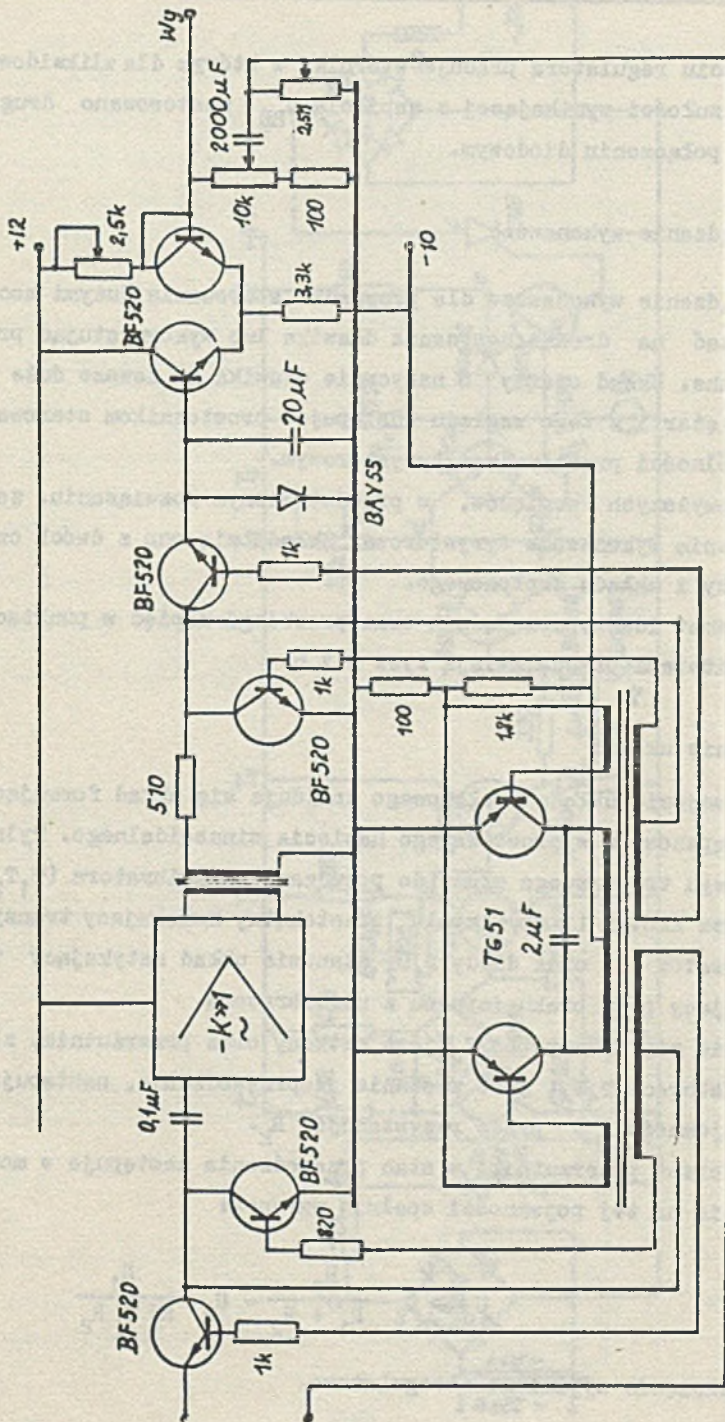
Nastawianie wartości zadanej odbywa się przez zmianę wartości rezystancji R_3 , przy czym poszczególne wartości tej rezystancji dobrane są tak, aby nastawianie odbywało się z dokładnością $0,01^\circ\text{C}$. Średnią wartość współczynnika wzmocnienia $K_P = 27,2 \cdot 10^{-3} \text{ V/deg}$, a maksymalna zmiana tego współczynnika wynosi $\pm 6\%$.

2. Regulator

Układ o funkcji przejścia regulatora PI uzyskano (w oparciu o znaną zasadę) obejmując wzmacniacz prądu stałego o $K_u \gg 1$ różniczkującym z inercją sprzężeniem zwrotnym (rys. 4).

Zakres proporcjonalności regulatora: $1 < X < 100\%$.

Stała całkowania: $0,5 \text{ min} < T_i < 26 \text{ min}$.

Rys. 4

Na wyjściu regulatora pracuje wtórnik, w którym dla zlikwidowania strefy nieczułości wynikającej z napięcia U_{BE} zastosowano drugi tranzystor w połączeniu diodowym.

3. Urządzenie wykonawcze

Urządzenie wykonawcze dla przypadku sterowania dużymi mocami można rozwiązać na drodze nasycania dławika lub wykorzystując prostowniki sterowane. Układ oparty o nasycanie dławika ma zawsze duże wymiary i duży ciężar i z tego względu ustępuje prostownikom sterowanym, a w szczególności prostownikom tyrystorowym.

Z powyższych względów, w przedstawionym rozwiązaniu, zastosowano urządzenie wykonawcze tyrystorowe. Składa się ono z dwóch części: stopnia mocy i układu zapłonowego.

Schemat ideowy urządzenia oraz przebiegi napięć w punktach oznaczonych literami przedstawiają rys. 5 i 6.

Działanie układu

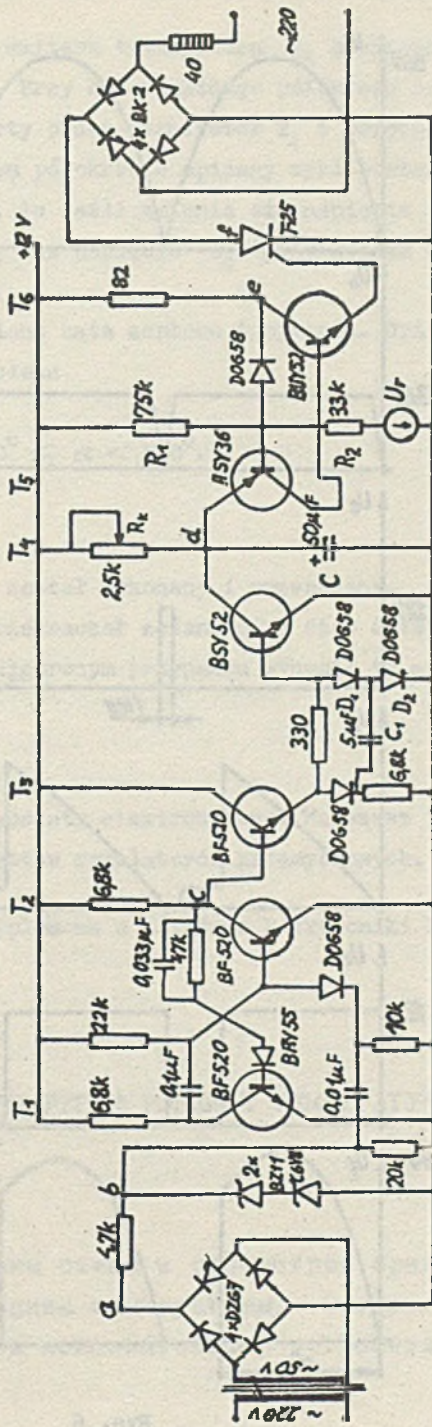
Na wejściu układu zapłonowego znajduje się układ formujący napięcie trapezowe z wyprostowanego napięcia sinusoidalnego. Tylne zbocze przebiegu trapezowego służy do pobudzania uniwibratora (T_1, T_2), który wytwarza krótki (1 ms) impuls prostokątny zderzający tranzystor T_4 . Kondensator C_1 oraz diody D_1, D_2 stanowią układ zatykający tranzystor kluczujący przy braku impulsu z uniwibratora.

W czasie gdy tranzystor T_4 jest zatkany oraz przerzutnik, zbudowany na tranzystorach T_5, T_6 , jest w stanie nieprzewodzenia, następuje ładowanie pojemności C przez rezystancję R_k .

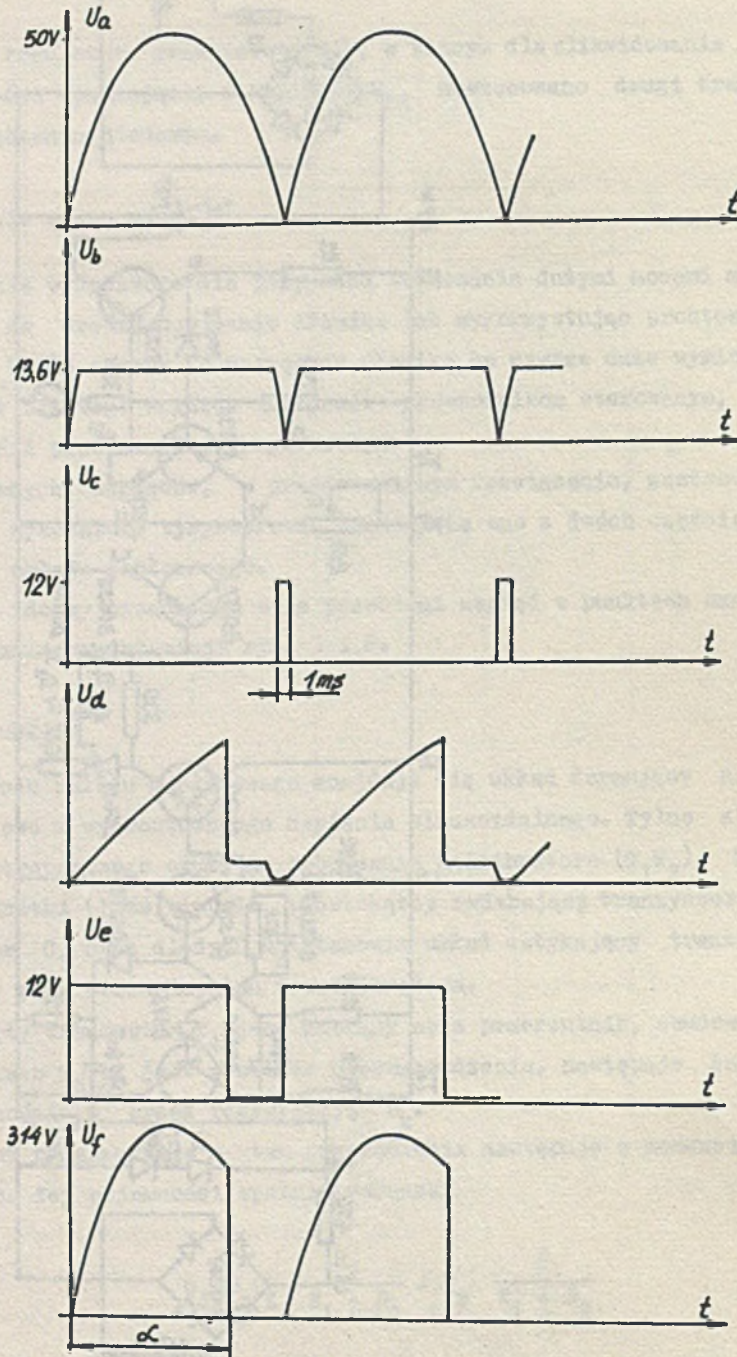
Przerzut przerzutnika w stan przewodzenia następuje w momencie, gdy napięcie na tej pojemności spełnia warunek:

$$U_d \cong U_Z \frac{R_2}{R_1 + R_2} - U_r \frac{R_1}{R_1 + R_2} \quad (4)$$

U_r - napięcie wyjściowe z regulatora.

Rys. 5

Rys. 6

W czasie przerzutu prąd emitera tranzystora T_6 gwałtownie wzrasta powodując zapłon tyrystora. Przy końcu każdego półokresu napięcia sieci przerzutnik zostaje zwarty przez tranzystor T_4 i przechodzi w stan nieprzewodzenia. W następnym półokresie opisany cykl powtarza się.

Z zależności (4) wynika, że jeśli zmienia się napięcie wyjściowe regulatora U_r zmienia się też napięcie U_d , przy którym następuje zapłon.

Jest to równoznaczne ze zmianą kąta zapłonu tyrystora. Opisany układ pozwalał na zmianę kąta zapłonu

$$20^\circ < \alpha < 180^\circ.$$

4. Uwagi końcowe

Opisany układ regulacji został wykonany i przebadany. Maksymalny błąd statyczny ΔT_0 nie przekraczał zadanego, a czas ustalania się temperatury w suszarce w najgorszym przypadku wynosił $t_r = 75$ minut.

LITERATURA

1. Hahn S., Kuński R.: Termostaty elektroniczne. Warszawa 1966 r.
2. Pułaczewski J.: Dobór nastaw regulatorów przemysłowych. Warszawa 1966 r.
3. Hrynkiewicz E.: Praca dyplomowa w Katedrze Elektroniki Politechniki Śląskiej 1972 r.

СИСТЕМА АВТОМАТИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТЕМПЕРАТУРЫ

Резюме

В статье представлены схемы и рассмотрен принцип действия системы регулирования температуры. Особое внимание обращено на тиристорное исполнительное устройство.

TEMPERATURE CONTROL SYSTEM

Summary

The temperature control system with the thyristor power circuit was described in that paper.